

Африканың географиялық орны, жағалауын шайып жатқан мұхиттар мен теңіздер, зерттелуі

7-сынып. Ашық сабақ

Пән мұғалімі: Еркінбекова А.С

Африка — Еуразия
материгінен кейінгі ауданы
бойынша екінші үлкен
материк.

Африканың ауданы аралдарымен қоса есептегенде **30,3**
млн км². Ол құрлықтың **20,3 %** алып жатыр.

Географиялық бақылау 1 – нұсқа

- Жер қыртысы құрылымдық ерекшеліктеріне қарай болып бөлінеді.
- Жер тарихындағы өзгерістер күштер әсерінен туындайды.
- Геологиялық жыл санау арқылы жүргізіледі.
- Жердің даму тарихы жіктеледі.
- Атмосфераны бейнелі түрде деп атайды.
- Климаттық элементтердің таралуы картада арқылы бейнеленеді.
- Жер бетінде төменгі қысым басым бар.
- Біртекті қасиеттері бар үлкен көлемдегі ауа жиынтығы деп аталады.
- Жер шарында климаттық белдеу бар.
- Жоғары қысымды белдеуден экваторға қарай соғатын желдер деп аталады.

Географиялық бақылау 2 – нұсқа

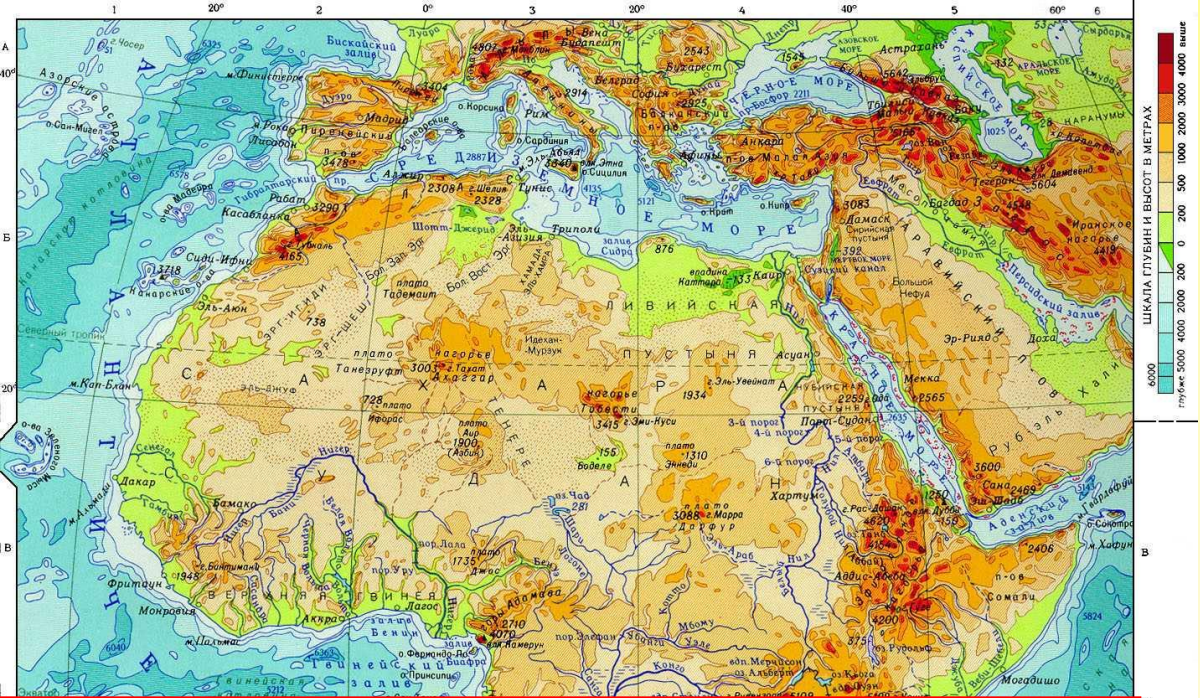
- құрылымдық ерекшеліктеріне қарай материктік және мұхиттық деп бөлінеді.
- Жер қыртысы алдымен қалыптасқан.
- Жер қыртысын құрайтын тау жыныстарының уақыт тәртібімен түзілу реті, жасы туралы ілім деп аталады.
- Жердің даму тарихының эралары бөлінеді.
- Пангея құрлығы материктеріне ыдырады.
- Материктердің салыстырмалы түрде тұрақты бөліктері деп аталады.
- жер қыртысының қозғалмалы белдеулері.
- Шығу тегі, жасы, пішінінен айырмашылық жасайтын тегіс емес жер беті жынттығы деп аталады.
- Жер бетінде жоғарғы қысымды бар.
Климаттық белдеулер болып бөлінеді.

- 1 – нұсқа
- 1. Материктік және мұхиттық
 - 2. Эндогендік ,экзогендік
(ішкі және сыртқы)
 - 3. Геохронологиялық кесте
 - 4. Бес эраға
 - 5. Ауа мұхиты
 - 6. Изосызықтар
 - 7. Үш белдеу
 - 8. Ауа массалары
 - 9. Он үш
 - 10. Пасаттар

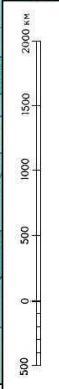
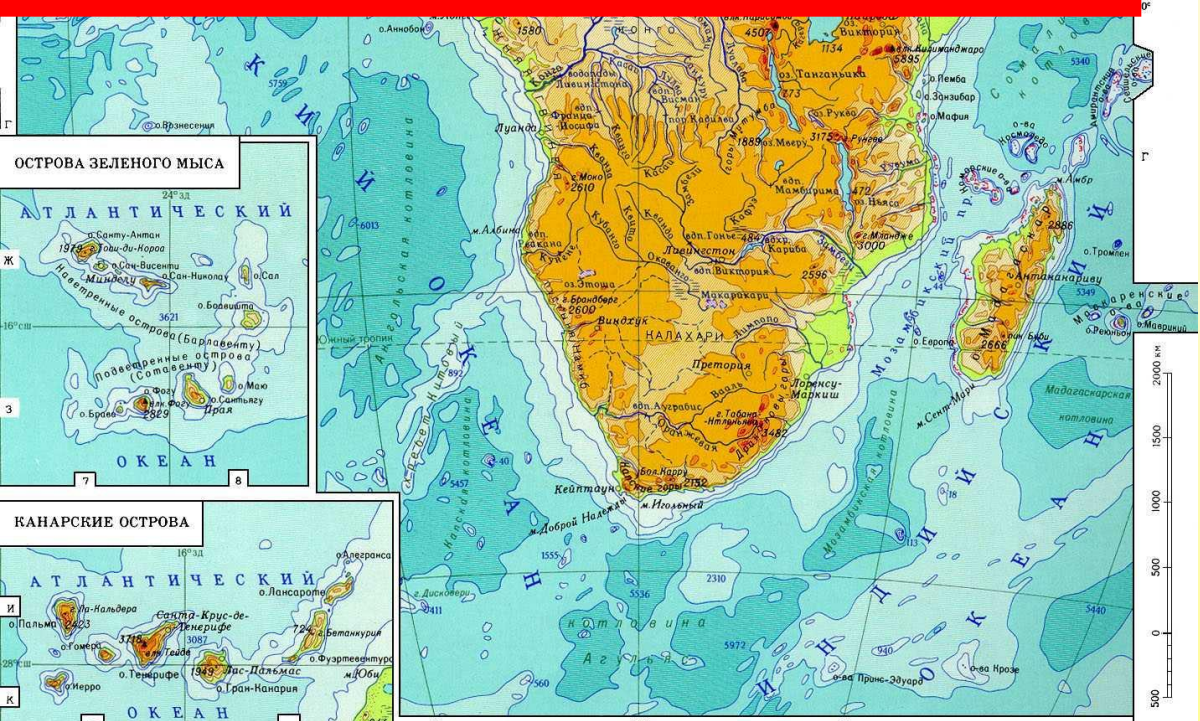
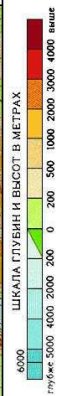
- 2 – нұсқа
- 1. Жер қыртысы
 - 2. Мұхит табанында
 - 3. Геологиялық жыл санау
 - 4. Дәуірлерге
 - 5. Лавразия, Гондвана
 - 6. Платформалар
 - 7. Геосинклиналдар
 - 8. Жер бедері
 - 9. Төрт белдеу
 - 10. Негізгі, өтпелі

Материктің географиялық орнын анықтаудың жоспары

1. Бастапқы меридианға, экваторға және тропиктерге қатысты орнын анықтау.
2. Материктің шеткі нүктелерін және олардың географиялық координаталарын анықтау.
3. Материктің жағалауын шайып жатқан мұхиттар мен теңіздерді анықтау.
4. Басқа материктерге қатысты орны.

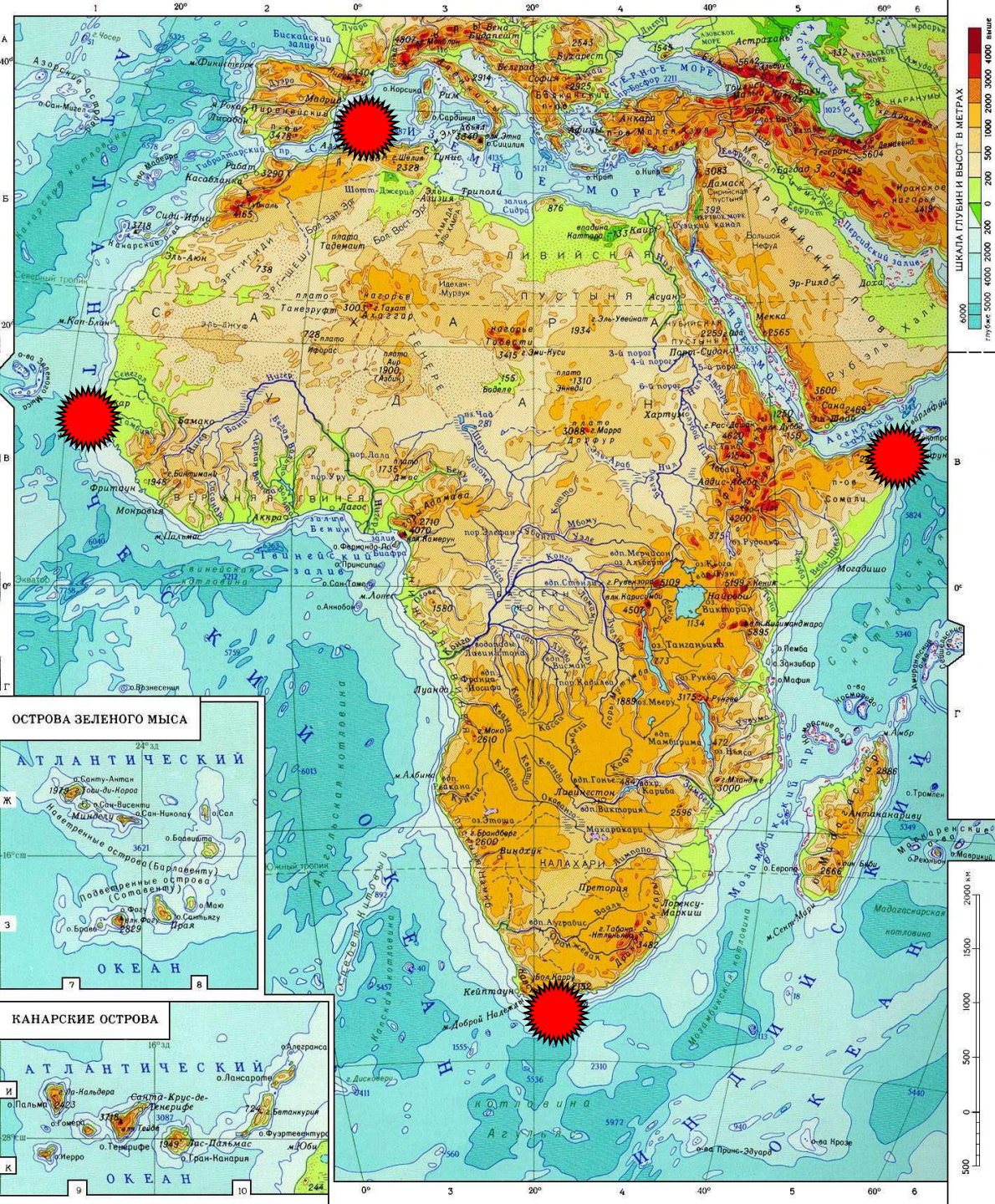

- Экваторға:
- Бастапқы меридианға қатысты орны

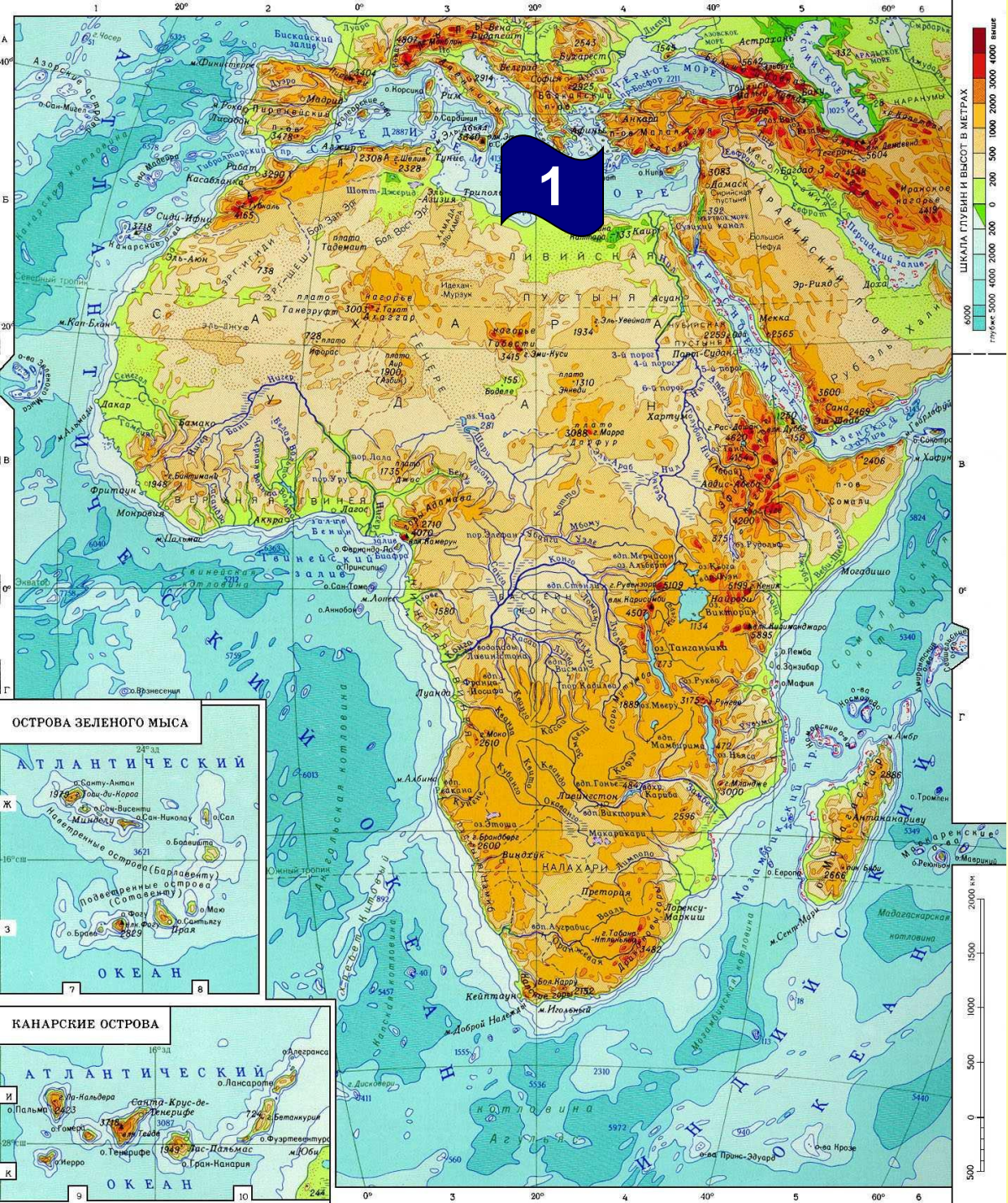
Материктің шеткі нүктелері

- Солтүстік шеткі нүктесі: *Бен-Секка мүйісі*
- Оңтүстік шеткі нүктесі *Ине мүйісі*
- Батыс шеткі нүктесі: *Альмади мүйісі*
- Шығыс шеткі нүктесі *Рас-Хафун мүйісі*

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі

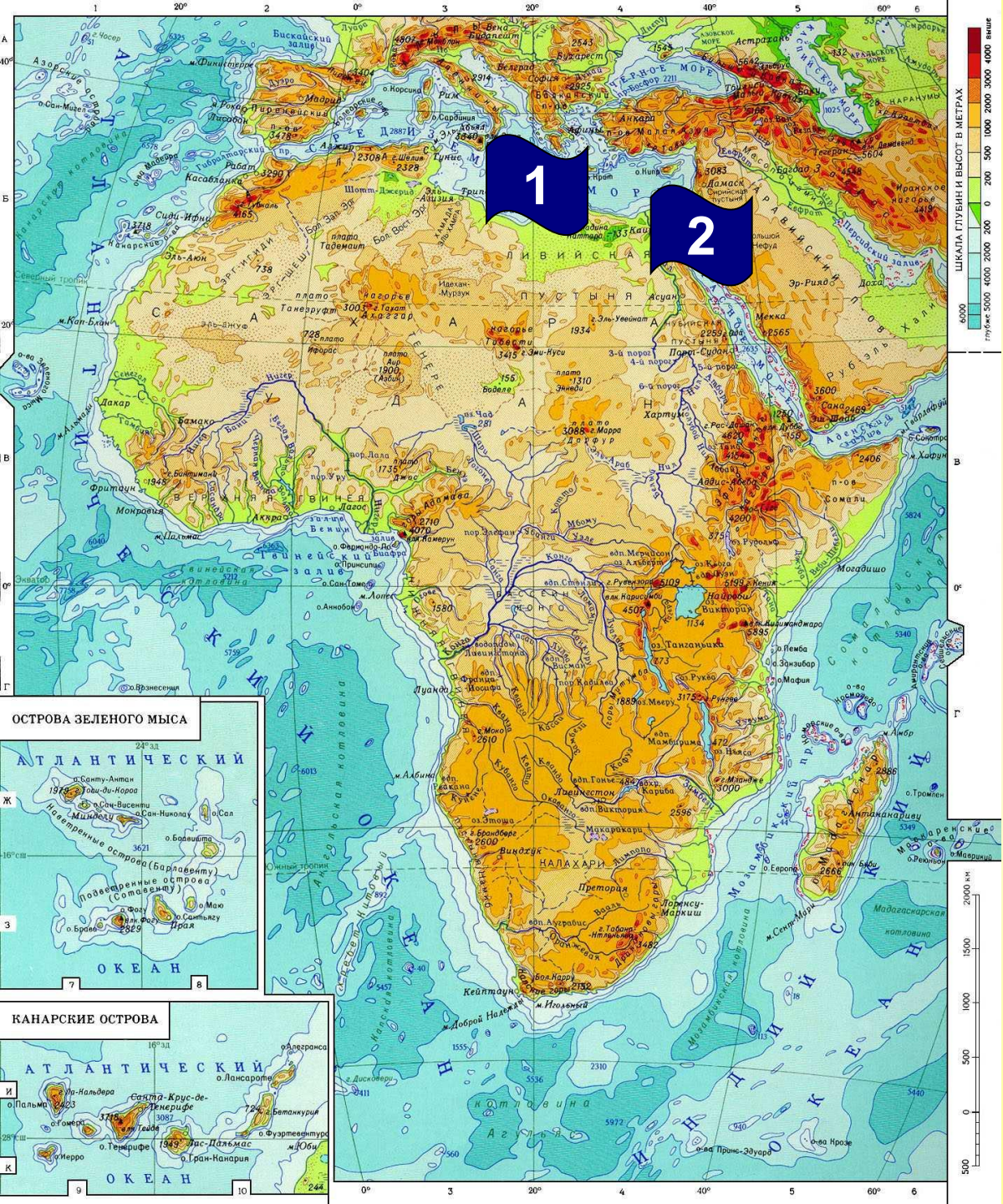
Жерорта теңізі

Африканың солтүстік жағалауын шайып жатқан Атлант мұхитының ішкі теңізі. Жер ғаламшарындағы ең үлкен және терең теңіздердің бірі.

Жағалаулық бөліктері:

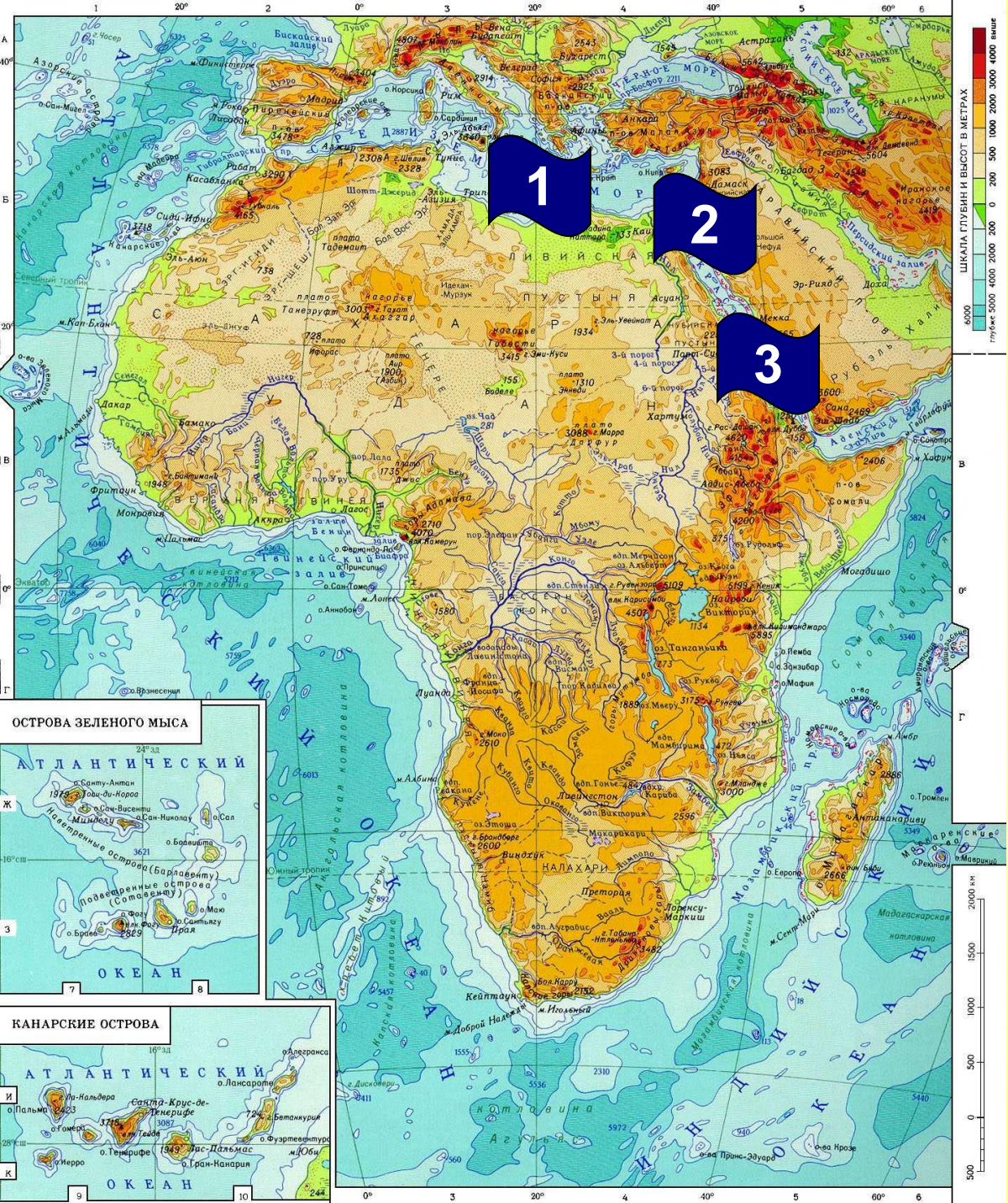
1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы

Суэц каналы

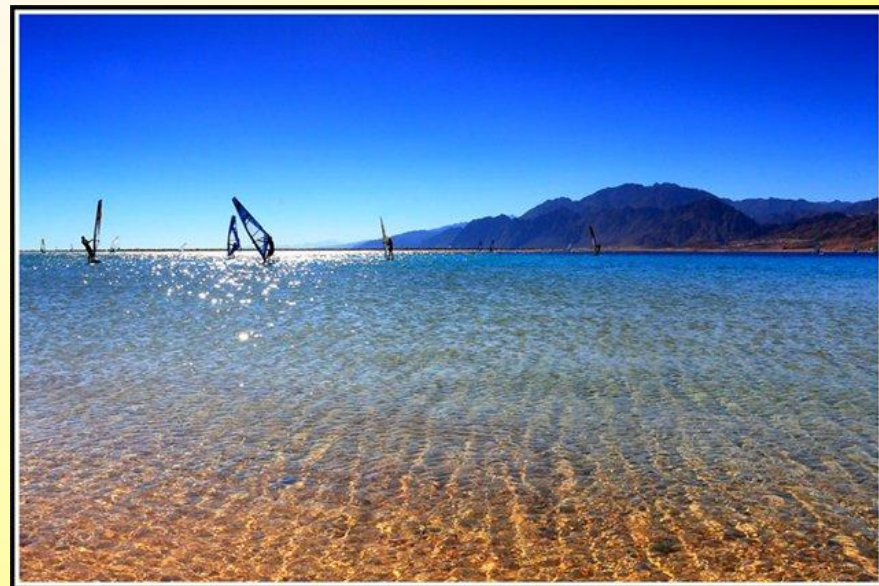
1859 – 1869жж жасалды және Қызыл теңіз бен Жерорта теңізін байланыстыруда. Каналдың ұзындығы: 161км, тереңдігі – 16м дейін, ені 116 м-ден 312метрге дейін.

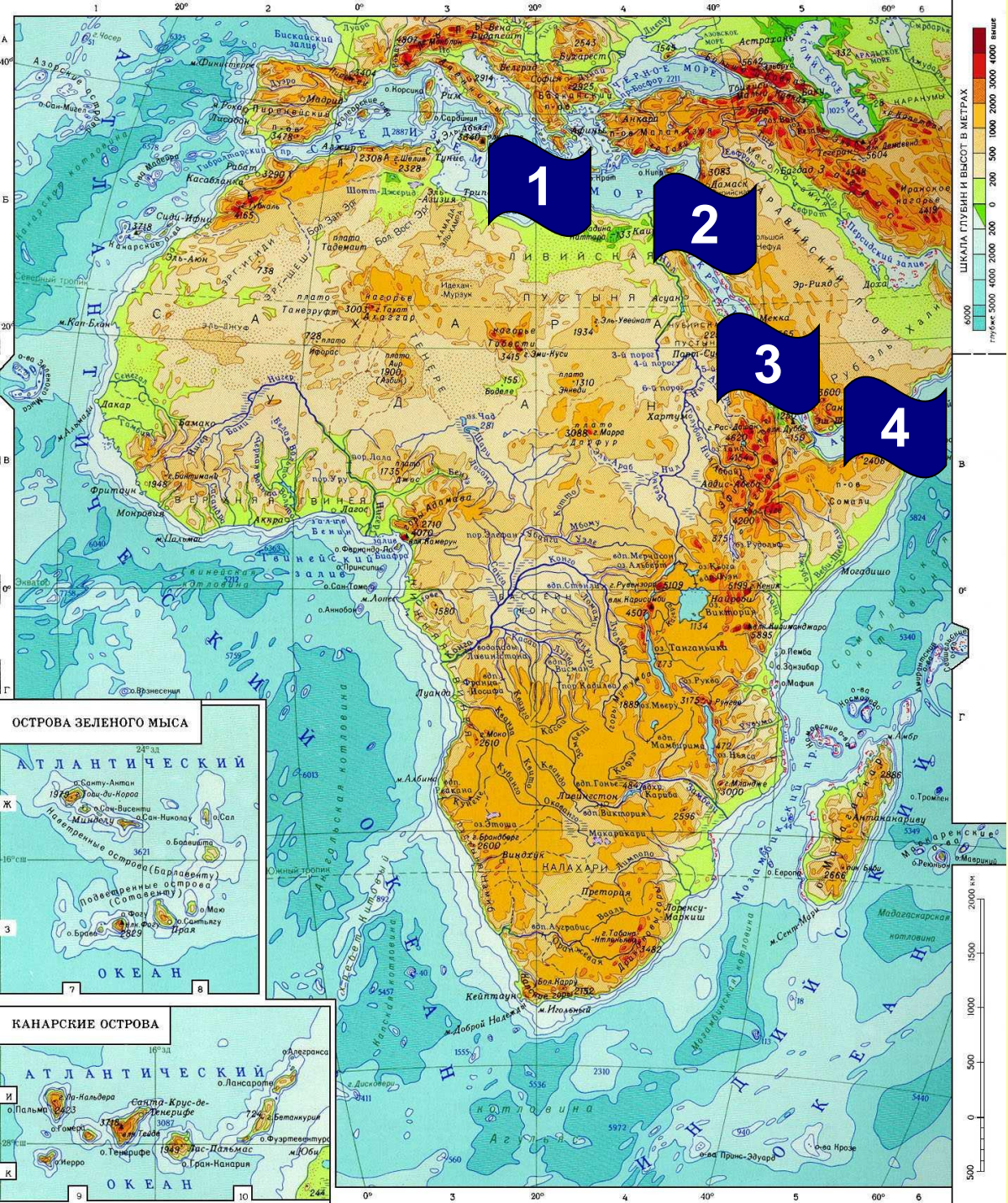
Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз

Қызылтеңіз

Әлемдегі ең жылы(+32С) және тұзды (38-42‰) теңіздердің бірі. Теңізде маржандық рифттер және қайталанбас тіршілік әлемі қалыптасқан.

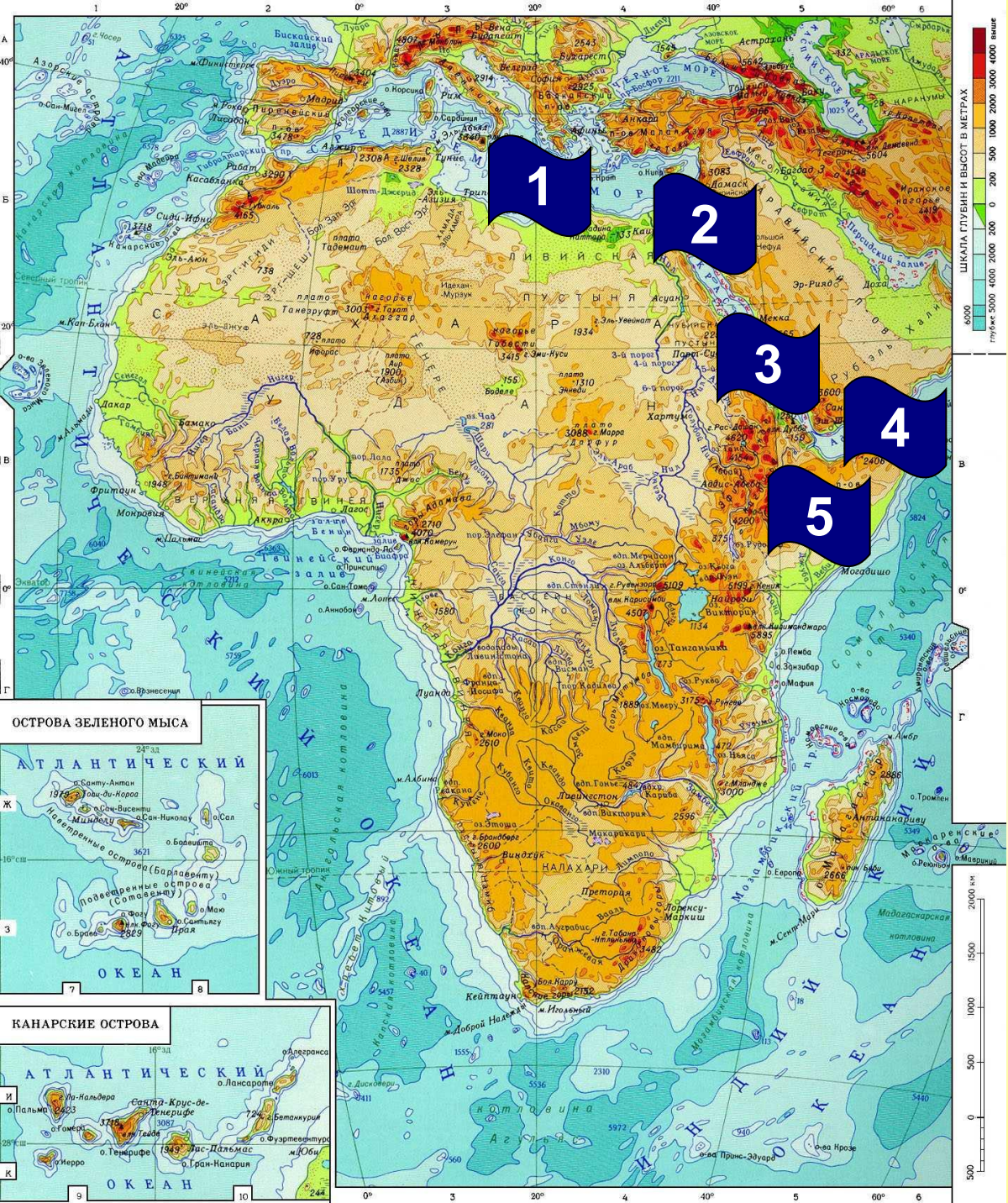

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы

Аден шығанағы

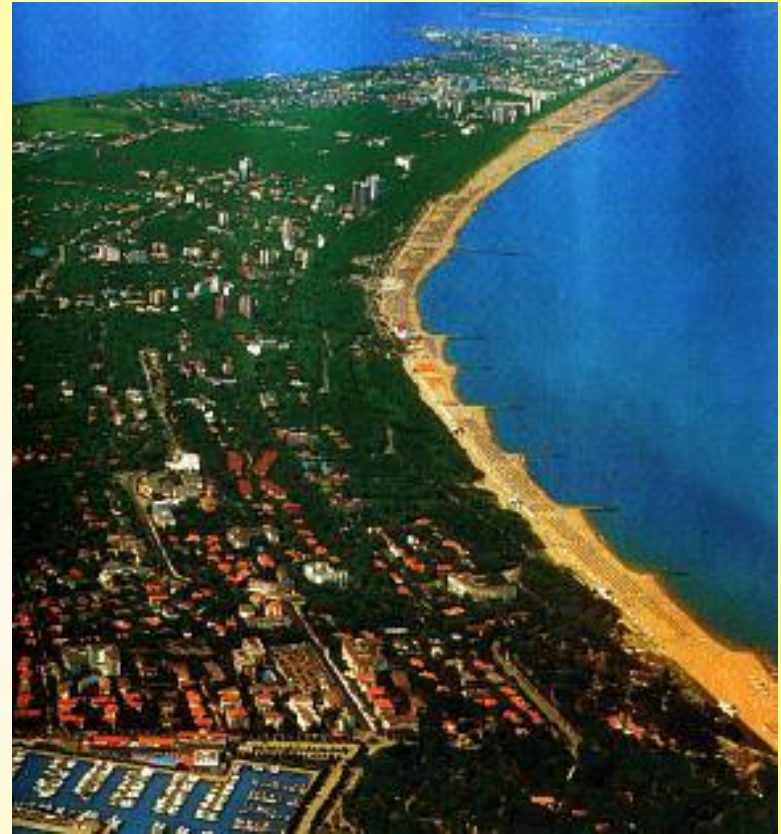

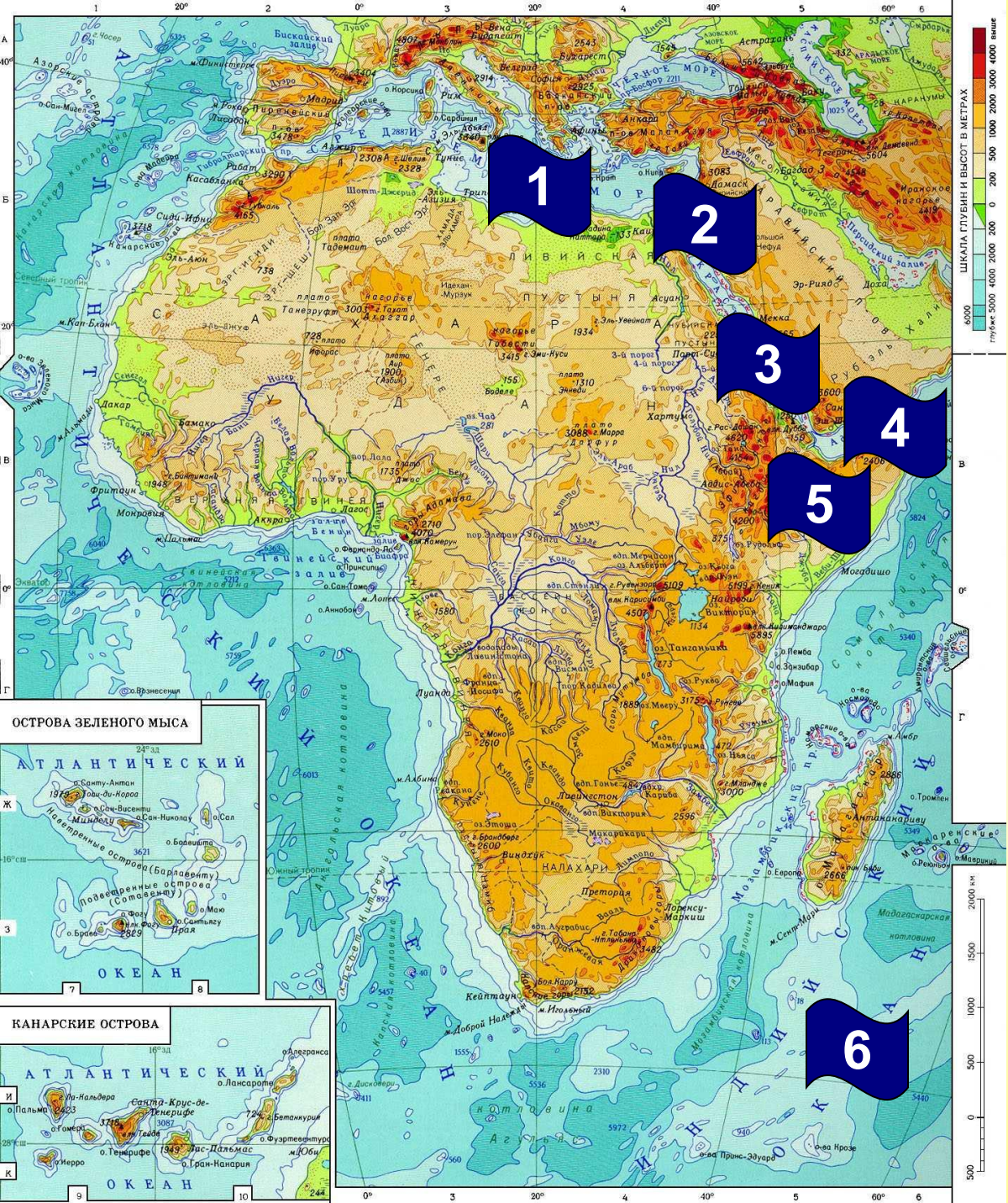
Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали түбегі

Сомали түбегі

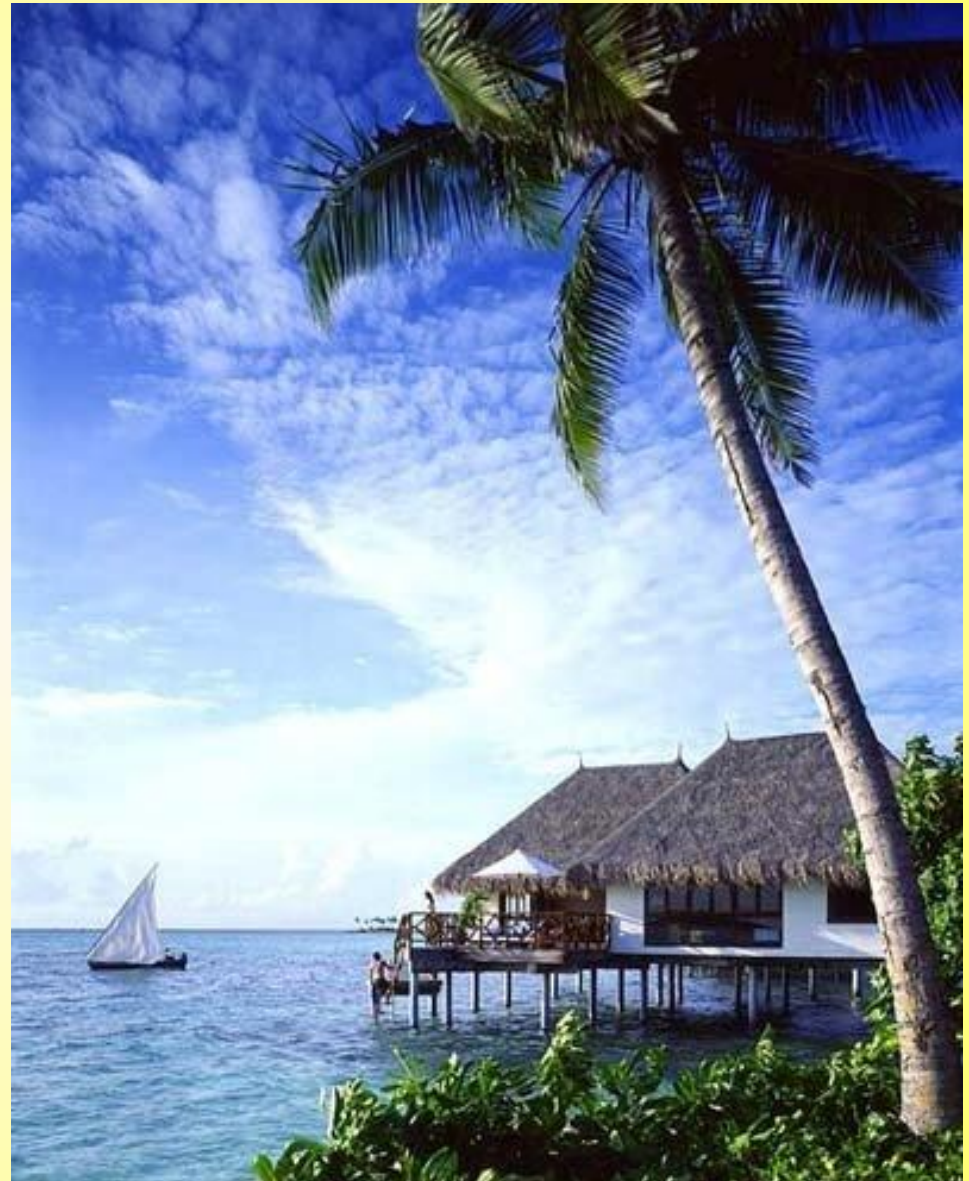
Сыртқы түріне байланысты кейде «Африканың мүйізі» деп те аталады.

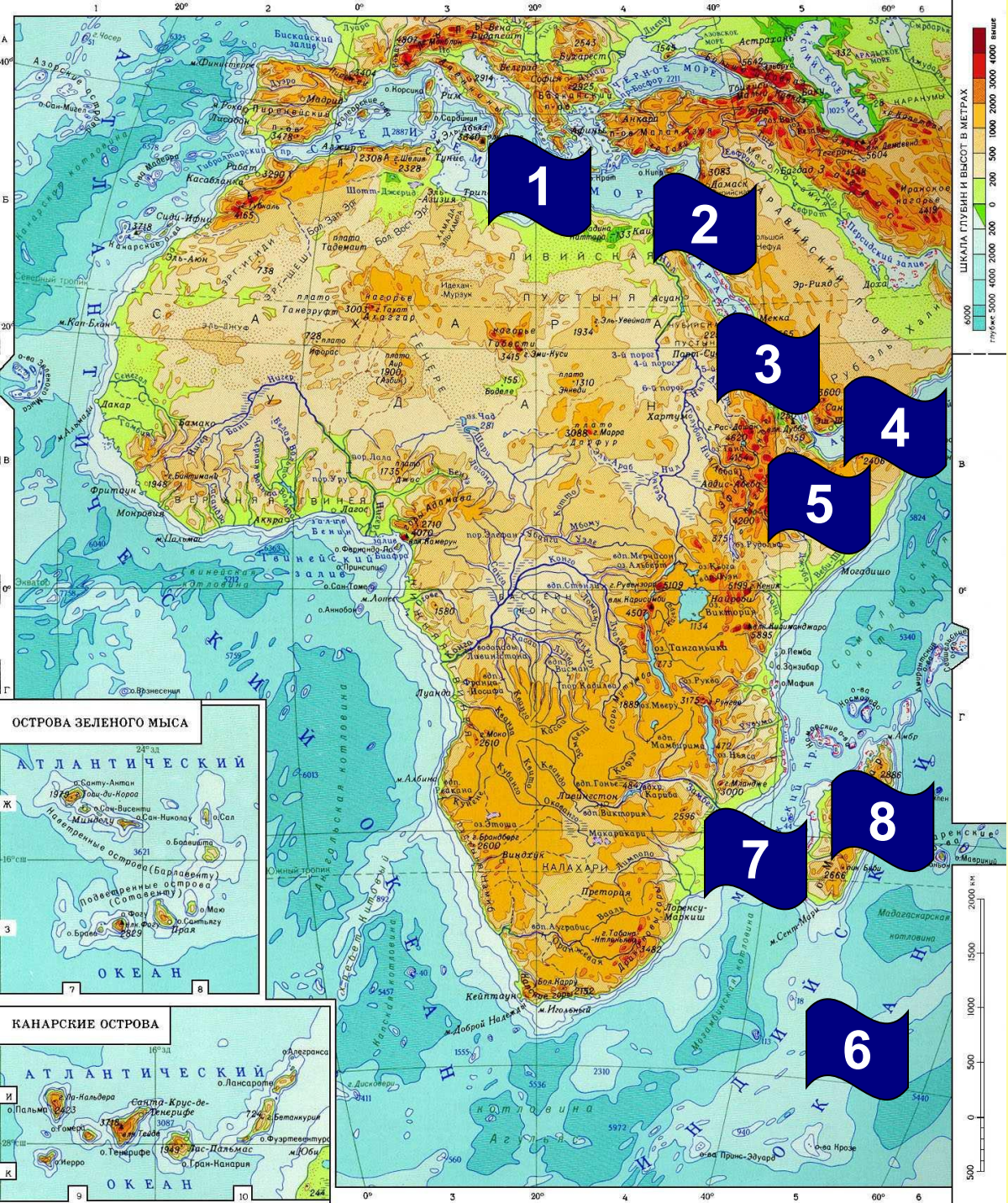

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали (түбегі)
6. Үнді мұхиты

Үнді мұхиты

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали
6. Үнді мұхиты
7. Мозамбик бұғазы
8. Мадагаскар аралы

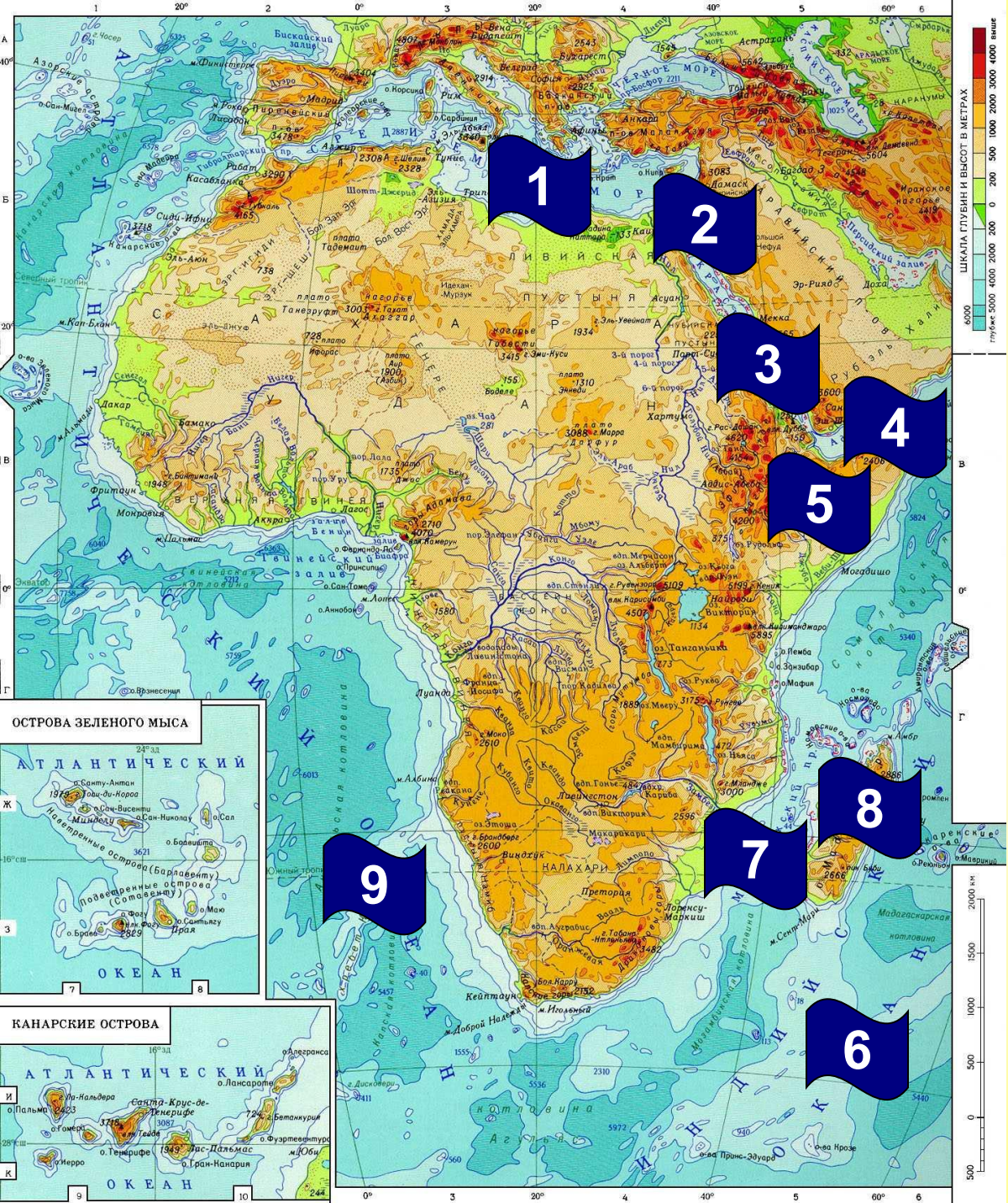
Мозамбик бұғазы \ Мадагаскар аралы

Ауданы бойынша төртінші арал.

Ұзындығы 59 000км²

Материктен Мозамбик бұғазы арқылы бөлініп тұр.

Жағалаулық бөліктері:

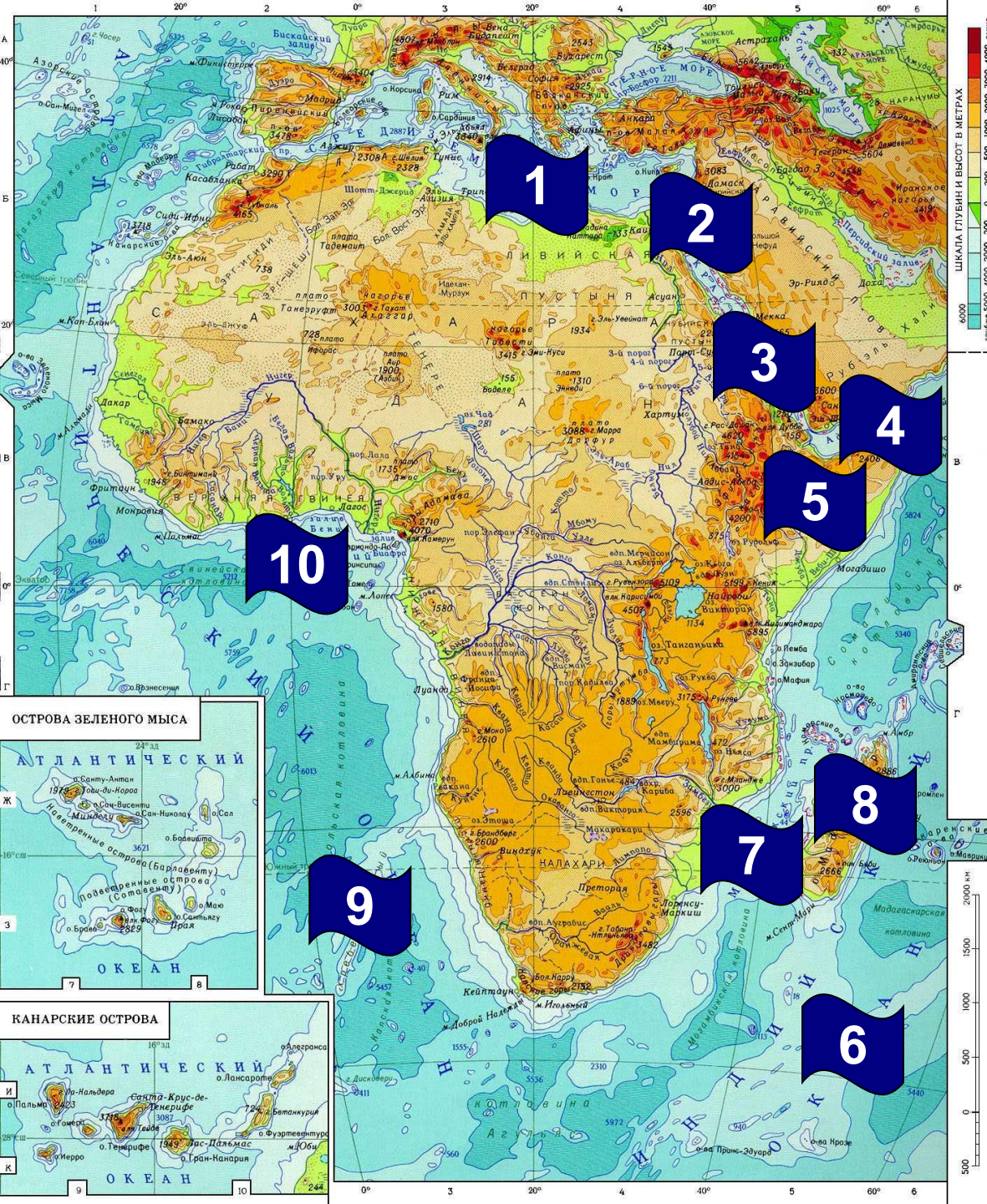
1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали
6. Үнді мұхиты
7. Мозамбик бұғазы
8. Мадагаскар аралы
9. Атлант мұхиты

Атлант мұхиты

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали
6. Үнді мұхиты
7. Мозамбик бұғазы
8. Мадагаскар аралы
9. Атлант мұхиты
10. Гвинея шығанағы

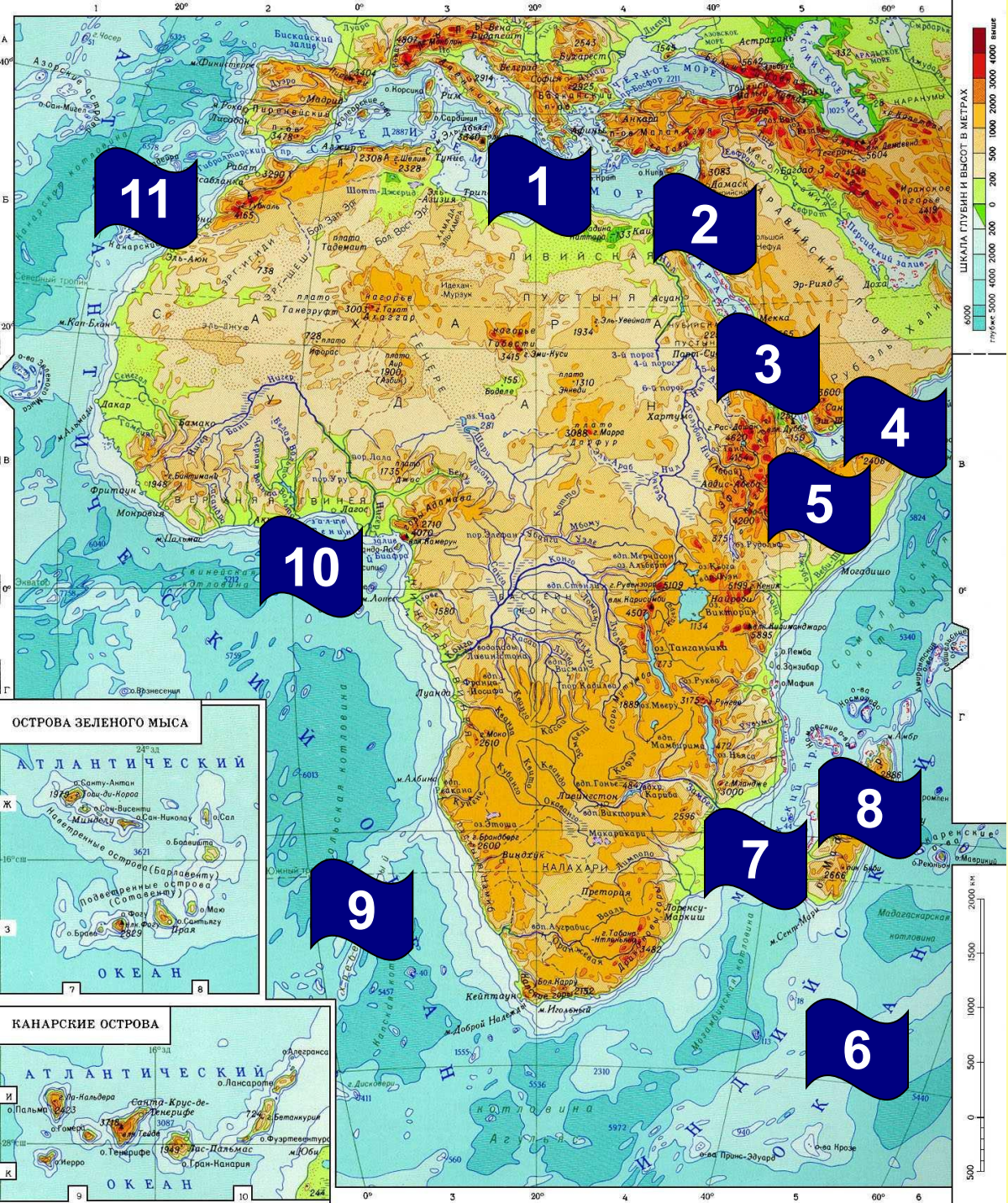
Гвинея шығанағы

Әлемдегі ең үлкен
шығанақтардың бірі

Ауданы 753 000км²

Тереңдігі 5 200м

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали
6. Үнді мұхиты
7. Мозамбик бұғазы
8. Мадагаскар аралы
9. Атлант мұхиты
10. Гвинея шығанағы
11. Канар аралдары

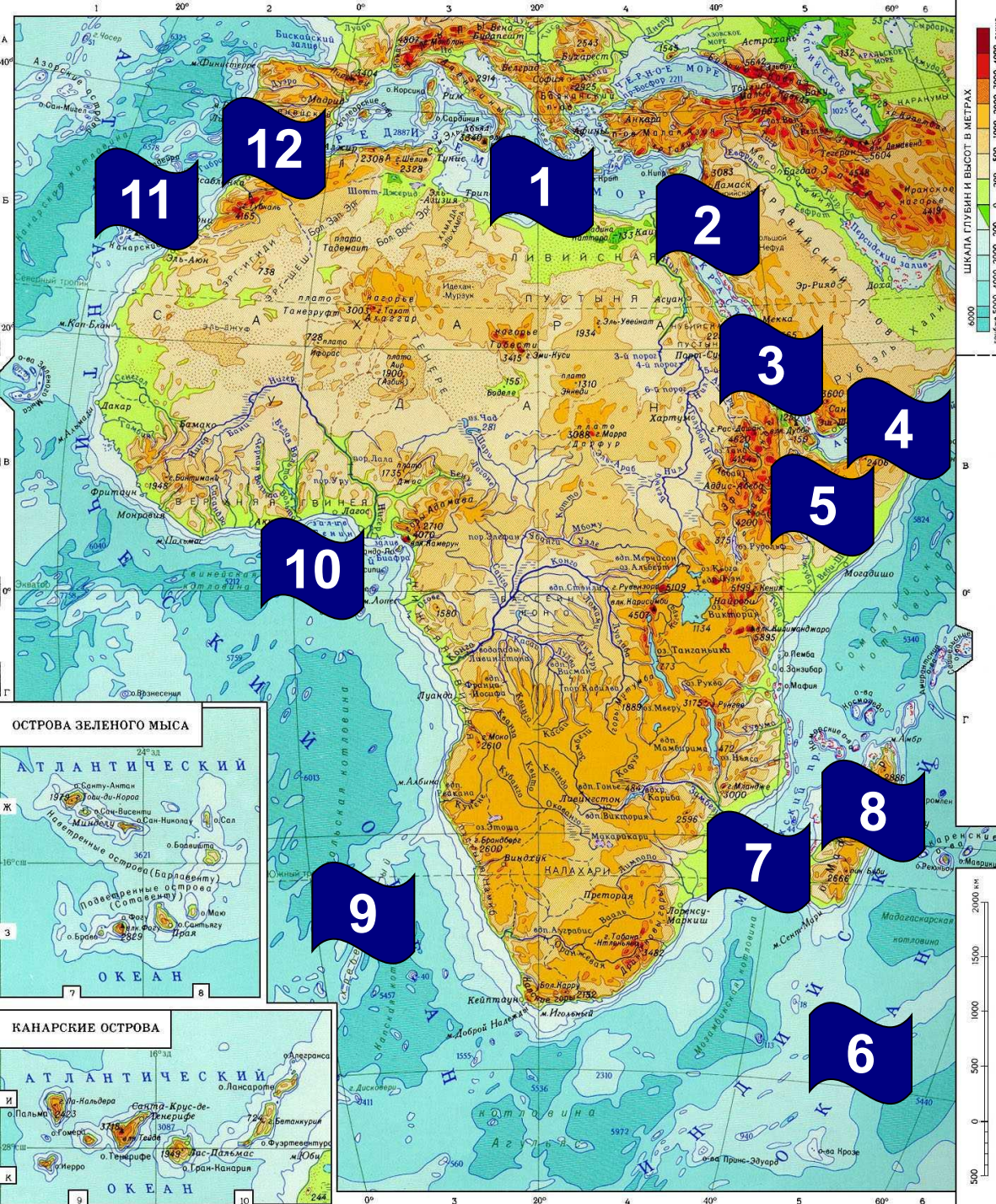
Канар аралдары

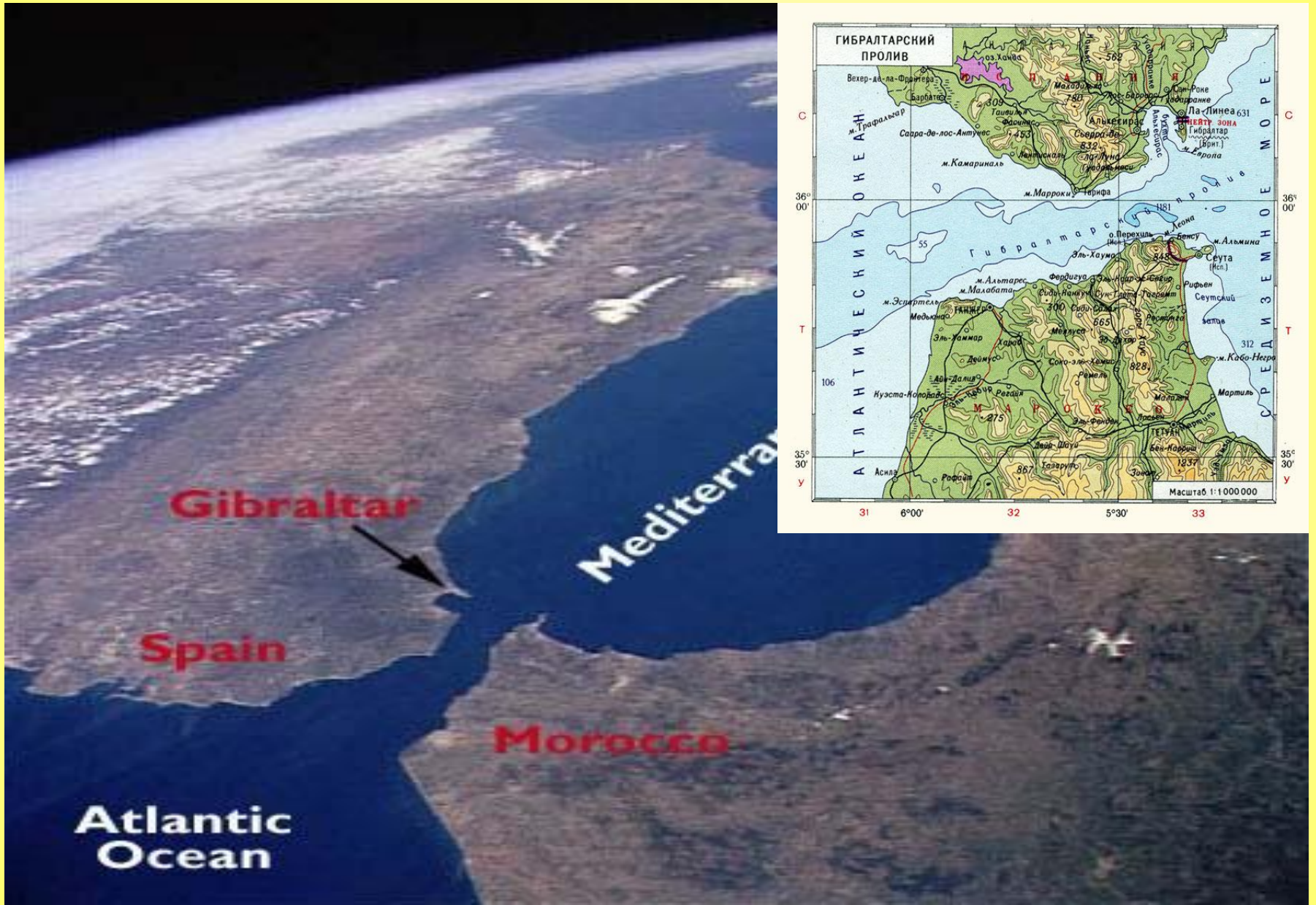
Ірі төрт аралдан және көптеген ұсақ аралдардан тұрады.

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали
6. Үнді мұхиты
7. Мозамбик бұғазы
8. Мадагаскар аралы
9. Атлант мұхиты
10. Гвинея шығанағы
11. Канар аралдары
12. Гибралтар бұғазы

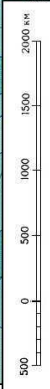
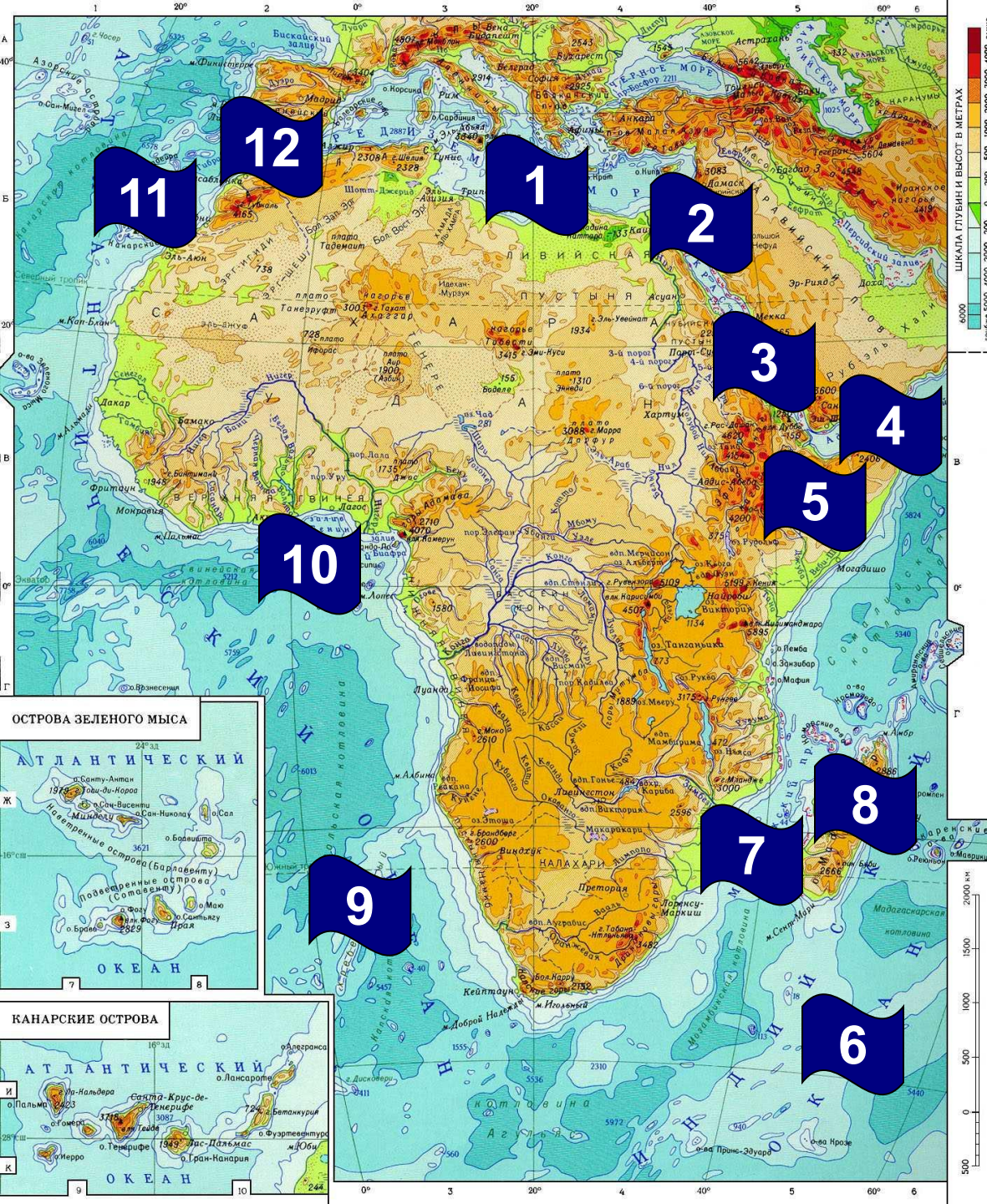

Гибралтар бұғазы

Жағалаулық бөліктері:

1. Жерорта теңізі
2. Суэц каналы
3. Қызыл теңіз
4. Аден шығанағы
5. Сомали
6. Үнді мұхиты
7. Мозамбик бұғазы
8. Мадагаскар аралы
9. Атлант мұхиты
10. Гвинея шығанағы
11. Канар аралдары
12. Гибралтар бұғазы

Оқулықтың мәтінін, картаны қолдана отырып, Африканы зерттеген саяхатшылар мен аймақтар туралы анықтамалық кесте толтыру:

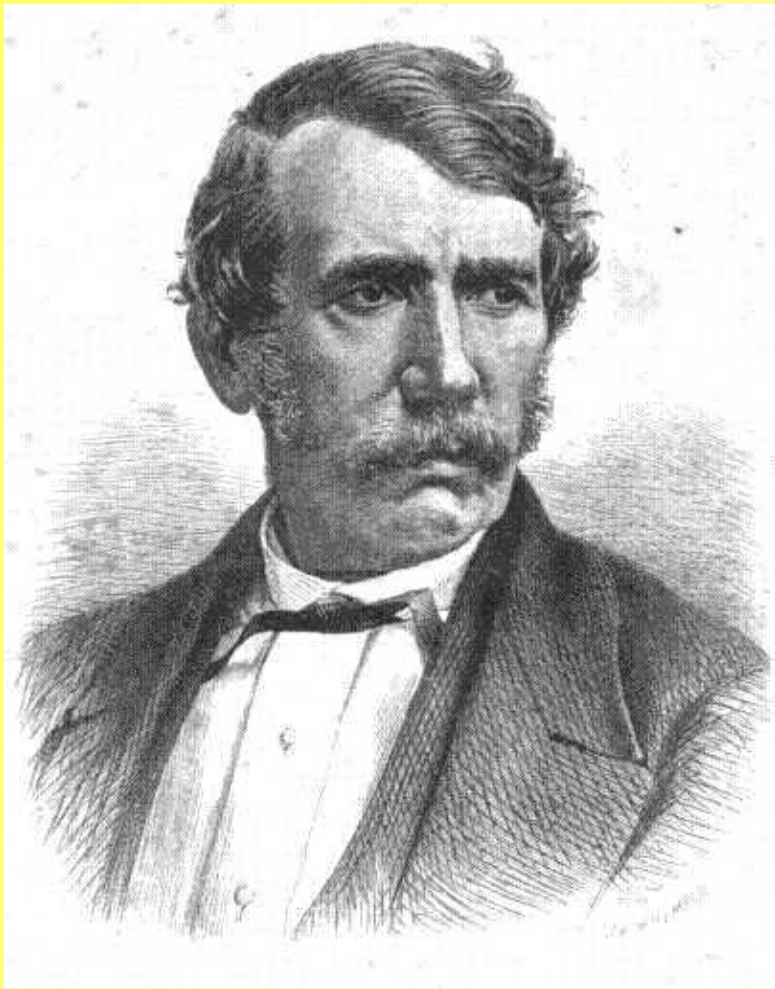
Зерттеушілер	Елі	Уақыты	Материкті зерттеуге қосқан үлесі
Ежелгі рим және грек оқымыстылары			
Финикиялықтар			
Әбу ибн Баттута			
Васко да Гама			
Давид Ливингстон			
Генри Стэнли			
В.В.Юнкер			
Н.И.Вавилов			

Васко да Гама

1469 – 1524гг.

Африканың оңтүстік бөлігін
айналып өтіп, материктің
шығысы, Сомали түбегі
жағалауы арқылы Үндістанға
жол ашқан еуропалық саяхатшы

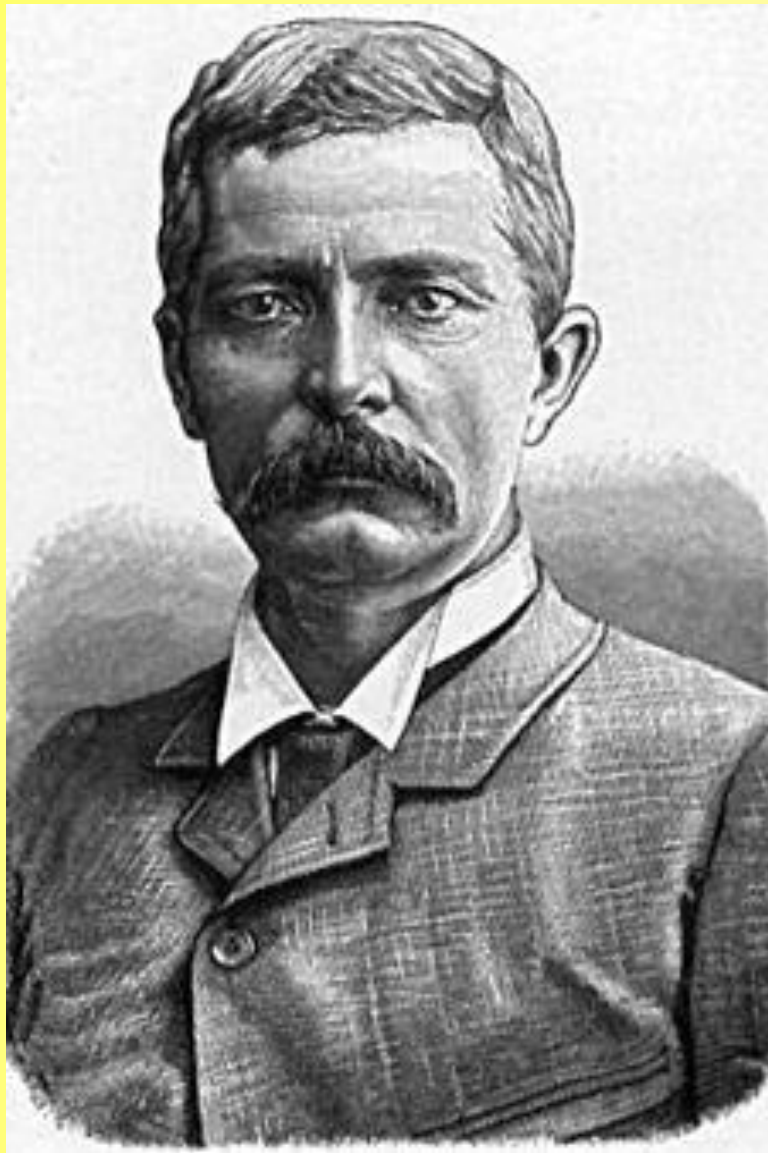

Давид Левингстон

1813 – 1873гг.

Замбези өзені, Танганьика көлін
зерттеді.

Замбези өзеніндегі Виктория
сарқырамасын ашты. Жергілікті
халық туралы көптеген
мәліметтер жазып қалдырды.

Стэнли Генри Мортон

1841 – 1904гг.

Африка көлдерін зерттеді,
Конго өзенін және оның
бойындағы сарқырамалар
жүйесін ашты.

Юнкер Василий Васильевич

1840 – 1892гг.

Ніл өзені бойымен Шығыс және
орталық Африкаға саяхат жасады.

Вавилов Николай Иванович

1887 – 1943гг.

Солтүстік және Шығыс Африкаға

бірнеше саяхат ұйымдастырды

6000-нан астам мәдени
өсімдіктердің үлгілерін

жинақтады.

Оқулықтың мәтінін, картаны қолдана отырып, Африканы зерттеген саяхатшылар мен аймақтар туралы анықтамалық кесте толтыру:

Зерттеушілер	Елі	Уақыты	Материкті зерттеуге қосқан үлесі
Ежелгі рим және грек оқымыстылары			Жерорта теңізі жағалауында орналасқан ірі мемлекеттер туралы тарихи-географиялық деректер жазып қалдырды.
Финикиялықтар		Б.з.б 600 жыл бұрын	Африка құрлығын айнала жүзіп шықты.
Әбу ибн Баттута	Марокка	XІҮ ғ	Сомали түбегі аймағын, Тимбукту, Мали жерлеріне саяхат жасады
Васко да Гама	Португалия	1497-99жж	Африканы айналып, Сомали түбегі жағалауы арқылы Үндістанға жол ашты
Давид Ливингстон	Ұлыбритания	1849ж 1855ж	Замбези өзені, Танганьика көлін, Замбези өзеніндегі Виктория сарқырамасын ашты. Жергілікті халық туралы мәлімет қалдырды.
Генри Стэнли	АҚШ	XІХ ғғ	Африка көлдерін зерттеді, Конго өзенін және оның бойындағы сарқырамалар жүйесін ашты.
В.В.Юнкер	Ресей	XІХ ғ аяғы	Ніл өзені бойымен Шығыс және орталық Африкаға саяхат жасады
Н.И.Вавилов	Ресей	1926- 1927 ж	6000-нан астам мәдени өсімдіктердің үлгілерін жинақтады.

НЕ БІЛЕМІН	НЕ БІЛДІМ	НЕ БІЛГІМ КЕЛЕДІ?

Назарларыңызға рахмет!

. Үйге тапсырма беру

§ 44. Африка жағалауындағы мұхиттар мен теңіздер. Зерттелу тарихы.

Кескін картаға Африка жағалауындағы мұхиттар мен теңіздерді, мұхит бөліктерін түсіруді аяқтау, шартты белгілерін көрсету.

Зерттеушілер мен саяхатшылардың жолдарын түсіру және қызықты ақпарат қысқаша дайындау